

הרב שמעון בן שעה

תמיכה ומגע של בעל באשתו היולדת

הקדמה

אחת השאלות המתעוררות חדשות לבקרים היא שאלת שותפותו של בן הזוג בתהליך הלידה ותמיכתו ברעייתו במהלכה. הדילמה פשוטה, מחד גיסא ניצבת הטענה הרואה חשיבות בשותפות בין בני זוג בתהליך משמעותי כמו רגעי הלידה של ילדם והתמיכה של הבעל ברעייתו היולדת, אך מאידך גיסא ניצבת ההלכה הפשוטה האוסרת את בני הזוג זה על זו החל משלבים מסוימים בלידה (בכפוף לפסיקות השונות). בשורות הבאות אבקש להתייחס לשאלה אם יש מקום להתיר סיוע של איש לאשתו בזמן הלידה, גם כאשר אין מדובר במצב סכנה: האם מותר לו לסייע לה בפעולות כגון שינויי תנוחה, עיסוי וכדו', ולהימנע רק ממגע של חיבה ממש כחיבוק ונישוק? לאחרונה התפרסמו הדרכות הלכתיות שתומכות ומתירות עזרה וסיוע ממשיים של הבעל לאשתו בשעת הלידה. ההיתר מבוסס לכאורה על שני נימוקים שונים:

- 1) מבחינה אידיאלית נכון לעודד ולחזק את המגמה של שילוב בן הזוג בכל מהלך הלידה, בליווי האישה במהלך הצירים עד הלידה.
- 2) מבחינה הלכתית האישה מוגדרת כחולה שיש בו סכנה מרגע שהיא יושבת על המשבר, ומצב זה דוחה את איסורי הרחקות הנידה. לכן תמיכה פיזית נצרכת מותרת במצבים אלו. להלן נבקש לברר טענות אלו.

א. דין יולדת סומא

ראשית יש לדון בדברי הגמרא במסכת שבת (קכח ע"ב), שעליה מבוסס ההיתר לחילול שבת לצורך נפשי של אדם שנמצא בסכנה. המעשה לא ישפיע ישירות על מצבו הגופני של האדם, אך נידון כפיקוח נפש:

אמר מר: אם היתה צריכה לנר - חבירתה מדלקת לה את הנר. פשיטא! - לא צריכה בסומא. מהו דתימא: כיון דלא חזיא - אסור, קא משמע לן: איתובי מיתבא דעתה, סברא: אי איכא מידי - חזיא חבירתה ועבדה ל.

מהו גדרו של יישוב הדעת שעבורו מתירה הגמרא חילול שבת עבור אישה סומא, ובעצם הוא אב טיפוס למצבים נפשיים דומים? היכן עובר הגבול? כיצד מוגדר צורך נפשי? מי יכול להגדיר צורך נפשי?

התוספות (שבת שם ד"ה קמ"ל) שואלים: והרי 'חולה אין מאכילין אותו ביוה"כ אלא ע"פ מומחה', ואם כן מדוע באישה סומא הותר לחלל שבת משום יישוב הדעת? ומתרצים: היינו שיותר יכולה היולדת להסתכן על ידי פחד שתתפחד שמא אין עושין יפה מה שהיא צריכה ממה שיסתכן החולה ברעב.

דהיינו ההיתר לחלל שבת ע"י הדלקת נר בשבת לסומא נועד ליצור שקט נפשי אצל היולדת הסומא, שלא תחרד שאם אין מספיק אור לא יטפלו בה כראוי. נשים לב שאין מדובר בתחושה פסיכולוגית כללית אלא בחשש הממוקד בתהליך הלידה עצמו. מזאת אנו למדים כי ההיתר לחלל שבת על פי דברי התוספות בסוגיה הוא בסכנה הממוקדת **בתהליך הלידה**, ולא בצרכים נלווים שאינם קשורים ללידה עצמה והיעדרם אינו מסכן את חייה של היולדת. אומנם מצינו שהגאון הרב משה פינשטיין זצ"ל¹ התיר לבעל לנסוע עם אשתו בשבת לבית החולים. לכאורה אין נסיעתו של הבעל מצורכי הלידה הישירים, ולכאורה האישה אינה נזקקת לנוכחותו כדי ללדת, אך בעל האגרות משה² סבור כי היעדרו של הבעל עשוי להשפיע על היולדת עצמה ולסכנה, כלומר קיים חשש ישיר של פיקוח נפש שעשוי להשפיע על הלידה, ואין זה פינוק שאינו הכרחי. עוד הוא מנסה להקליש את האיסור בשל טעמים נוספים שאין בהם איסורי תורה. בדברים אלו אנו מוצאים הבחנה ברורה בין צורך מובהק של פיקוח נפש שהותר, לבין צורך רגשי שאינו מחויב המציאות ושלא הוזכר כלל, ואין להתרתו שורש בדברי הפוסקים.²

1. הבדל בין יולדת לחולה שיש בו סכנה

בפסקיו כתב הרמב"ם (הל' שבת פ"ב ה"א):

ואפילו היתה סומא מפני שדעתה מתיישבת עליה בנר ואף על פי שאינה רואה ואם היתה צריכה לשמן וכיוצא בו מביאין לה, וכל שאפשר לשנות משנין בשעת הבאה כגון שתביא לה חברתה כלי תלוי בשערה ואם אי אפשר מביאה כדרכה. ושאל על כך הרב 'מגיד משנה' (לרמב"ם, שם): מדוע יש צורך לשנות ביולדת, והרי בחולה שיש בו סכנה אין משנים? משיב המגיד משנה³ על פי דברי הרמב"ן, שקובע עובדה מהותית ביחס לגדרה של יולדת, המבדילה אותה מכל חולה שיש בו סכנה: מפני שכאב היולדת וחבליה הם כדבר טבעי לה ואין אחת מאלף מתה מחמת לידה ולפיכך החמירו לשנות במקום שאפשר ולא החמירו בחולה. ללמדנו כי אף שהיולדת מוגדרת כחולה שיש בו סכנה, הלידה היא דבר טבעי ליולדת, ובדרך כלל יוצאת היא בשלום מהלידה, והביאו דבריו המגן אברהם³ והמשנה ברורה⁴. ממילא מופרכת הטענה שנוכחותו של הבעל הכרחית, ותמיכתו הפיזית הישירה באשתו בעת לידתה היא אולטימטיבית ואין אחר בלתו. וכי מדוע שאישה אחרת לא תתמוך באשתו? וכי תמיכתה של דולה או מלווה מתאימה אין בה די במצב של פיקוח נפש

1. אגרות משה, או"ח סי' קלב.

2. עי' בגשמת אברהם, מהדו"ב יו"ד סי' רב עמ' רג, בהתייחסותו של הרב שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, שהסתייג מנורמות פסיכולוגיות חדשות שלא היו מקובלות בעבר והשתרשו בחברה המודרנית. לדעתו אף שדפוס החשיבה השתנו אין בכך סיבה להקל באיסורים, ולכן בנ"ד הוא אוסר מגע אף ע"י בגד.

3. מגן אברהם, או"ח סי' של ס"ק ג.

4. משנ"ב, סי' של ס"ק ה.

אפשרי?! אתמהה. אומנם אם בעדיפות ונעימות עסקינן, אכן נעים יותר שהבעל יתמוך ביולדת ולא אישה זרה, אך זוהי מהותן של הלכות הרחקות, לא תמיד הן עולות בקנה אחד עם ההרגשה העכשווית שלנו, ואם נבקש לערער עליהן בצומת זה של הלידה, הרינו מפוררים את כל דיני ההרחקות של חז"ל על כל צעד ושעל שאינו מסתדר לנו ומתנגש עם צרכים ו'ערכים חשובים' אחרים.

ב. היתר איסורים לאישה הרה

סוגיה נוספת העוסקת בהיתר איסורים לאישה הרה מובאת במסכת יומא (פב ע"א):
תנו רבנן: עוברת שהריחה בשר קודש או בשר חזיר - תוחבין לה כוש ברוטב, ומניחין לה על פיה. אם נתישבה דעתה - מוטב, ואם לאו - מאכילין אותה רוטב עצמה, ואם נתישבה דעתה - מוטב, ואם לאו - מאכילין אותה שומן עצמו, שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש חוץ מעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים.
המאירי בביאורו לסוגיה זו (יומא שם) כתב:

עוברת שהריחה בשר קדש או בשר חזיר או שהריחה ביום הכפורים לוחשין לה ודורשין לפניה ומודיעין אותה חומר האיסור אם נתישבה דעתה מוטב ואם לא נתישבה דעתה תוחבין לה כוש ברוטב ואם לא נתישבה דעתה מביאין לה רוטב עצמו ואם לא נתישבה דעתה עדיין מאכילין אותה גוף האיסור ומכאן אתה דן שנותנין לה תחלה חצי שיעור ואם לא נתישבה דעתה נותנין לה שיעור שלם שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש...

אף שעומדים אנו בפני פיקוח נפש של עוברת, עלינו לבחון את המדרג האפשרי, כדי שאולי נצליח להשיב את נפשה מבלי לעבור על איסורי תורה. המאירי בביאורו לסוגיה מדייק את השלבים הנדרשים טרם נתיר האיסור ממש: **לוחשין, דורשין, מודיעין**, ואם כל זה לא הועיל - רק אז תוחבין לה כוש ברוטב, את הכוש ולא את הרוטב עצמו; ואם בכך לא נתישבה נפשה - נותנים לה רוטב עצמו, אך עדיין לא גופו של איסור; ואם בכך לא שבה רוחה אליה - רק אז מאכילין אותה גוף האיסור, וגם עתה תחילה חצי שיעור; ואם בכל זאת לא נתישבה דעתה - אין ברירה, ואין דבר העומד בפני פיקוח נפש, ונותנין לה שיעור שלם. ממוצא דברי המאירי נסיק לעניינו כי טרם נמהר להחליט שיוולדת זקוקה בהכרח לתמיכה פיזית של אדם הקרוב אליה ולולא כן תסתכן חלילה, הרי שעלינו למצות כמה שלבים טרם נתיר זאת לבעלה. עלינו לבדוק אם אחות, אם או חברה קרובה יכולות לספק תמיכה זו. ורק במצב שאנו רואים וחשים שהיא זקוקה דווקא לבעלה, ואם לא היא הוא זה שיטפל בה אז היא עשויה ללקות **בחרדה קיצונית**, ניתן להתיר,⁵ וגם אז ע"י כפפה ומגע מעל הבגדים בתהליך מדורג, כהגדרת הראשונים בסוגיה דנן 'הקל קל תחילה'.

5. ע"י שו"ע, יו"ד סי קצה סעי' טז-יז; ש"ך, לשו"ע שם ס"ק כ.

ג. עבירה לשמה

שיקול נוסף שלכאורה ניתן להסתמך עליו לצורך ההיתר דנן הוא המושג 'עבירה לשמה'. פירושו של דבר שידוע לנו שההלכה אוסרת מעשים מסוימים, אך בשל הנסיבות או בשל ערך חשוב אחר, אנו ביוזעין מתירים את האיסור, ויוצרים בכך מעין נוסחה המאפשרת להיתר איסורים. מן המפורסמות כי סוגיה זו מורכבת בהלכה, אך גם לה כללים וגדרים ברורים מאוד בחילוק השיטות השונות. היות שהנושא רחב אתיחס אליו בקצרה וכמראה מקום בלבד. הסוגיה המרכזית העוסקת בכך מובאת במסכת נזיר (כג ע"ב):

אמר עולא: תמר זינתה, זמרי זינה, תמר זינתה - יצאו ממנה מלכים ונביאים, זמרי זינה - נפלו עליו כמה רבבות מישראל. אמר ר"נ בר יצחק: גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה. והאמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמן, שמתוך שלא לשמן בא לשמן! אלא אימא: כמצוה שלא לשמה, דכתיב: [שופטים ה] תבורך מנשים יעל אשת חבר הקני מנשים באהל תבורך, מאן נשים שבאהל? שרה, רבקה, רחל ולאה.

השאלות על ההיתר ל'עבירה לשמה' רבות הן, אך המרכזית שבהן להבנתי היא אם לא קיים חשש כי 'פרצה' זו תפורר את התורה כולה. הרי כל אדם בצר לו, כאשר המצוות תתנגשנה עם ערכיו וצרכיו, עשוי לטעון כי זו עבירה לשמה, ובכך חלילה נערער על אמיתותה ונצחיותה של תורה. למיטב ידיעתי, מהראשונים שנדרשו להגדרת המונח 'עבירה לשמה' הוא רבי יוסף קולון בשו"ת מהרי"ק.⁶ הוא דן בהרחבה במונח זה, ואלו דבריו:

והנה דבר פשוט הוא יותר מביעתא בכותחא כי אסתר לא עשתה שום איסור, ולא היה בדבר אפילו נדנוד עבירה, אלא מצווה רבה עשתה, **שהצילה כל ישראל**. ותדע דכן הוא, שהרי בבואה לפני המלך שרתה עליה רוח הקדש... וחלילה וחס לומר, שתשרה רוח הקדש מכוח מעשה של גנאי - לא תהא כזאת בישראל, אלא אדרבה, פשיטא ופשיטא **שעשתה מצווה רבה מאד**, ובפרט דקרקע עולם הייתה. וכן מצינו ביעל אשת חבר הקני.

המהרי"ק תוחם את ההיתר בדין זה. לדבריו ההיתר חל רק כאשר השיקול הוא כלל ישראלי, לשם הצלת כלל ישראל, ולא בעת צורך של פיקוח נפש או מצווה של יחיד, וכך לדעתו היה עם אסתר ויעל. מרן הרב קוק דן בסוגיה זו באריכות עם הרב זלמן פינס, ביחס לשאלת חובת האדם למסור את נפשו עבור הצלת הכלל. תוך כדי דיונו בסוגיה מתייחס הרב גם לסוגיית עבירה לשמה. דברי הרב המובאים בשו"ת 'משפט כהן'⁷ ארוכים הם, ולפיכך אביא את תמצית דבריו העולים מן הסוגיה; וזו לשונו:

ולעניין הצלת כלל ישראל כבר כתבתי לעיל, דלעניות דעתי מטעם הוראת שעה ולמיגדר מילתא נגע בה, אלא שהוא דבר פשוט כל כך שאין צריך בית דין על זה... אבל לפי סברתי הכל אתי מטעם מגדר מילתא והוראת שעה... ודמי לשמיעה לדברי נביא, ולא נפיק מכלל אלא עבודה זרה, אבל לא שפיכות דמים, ולא גילוי

6. שו"ת מהרי"ק, סי קסז.

7. שו"ת משפט כהן, סי קמד.

ערייות גם בדידיה. וכיון שהיא הוראת שעה ודאי שפיר נקראת בשם עבירה מצד עצמה, אלא שהמצווה היא יותר גדולה ממנה ומכרעתה. לדעת הרב זצ"ל, ההיתר לכך ניתן במציאות של הצלת כלל ישראל לשם 'מגדר מילתא', כלומר השיקול לעשיית העבירה גובר כרגע על חובת עשיית המצווה או מתיר את האיסור, וזאת רק כהוראת שעה ולא כשיטה הלכתית קבועה או כמעין נוסחה מטא־הלכתית שניתן לעשות בה שימוש בצר לנו. כמו כן עניין זה מסור לבית הדין או לנביא, ולא נתון לאדם פרטי להחילו לפי שיקול דעתו. בעניין זה מצינו את דברי הרמב"ם (הל' ממרים פ"ב ה"ד) ביחס לבית הדין:

ויש לבית דין לעקור אף דברים אלו לפי שעה אף על פי שהוא קטן מן הראשונים, שלא יהיו גזרות אלו חמורין מדברי תורה עצמה, שאפילו דברי תורה יש לכל בית דין לעקרו הוראת שעה. כיצד? בית דין שראו לחזק הדת ולעשות סייג כדי שלא יעברו העם על דברי תורה, מכין ועונשין שלא כדין אבל אין קובעין הדבר לדורות ואומרים שהלכה כך הוא, וכן אם ראו לפי שעה לבטל מצות עשה או לעבור על מצות לא תעשה כדי להחזיר רבים לדת או להציל רבים מישראל מלהיכשל בדברים אחרים עושין לפי מה שצריכה השעה.

כשם שרופא חותך ידו או רגלו של זה כדי שיחיה כולו, כך בית דין מורים בזמן מן הזמנים לעבור על קצת מצוות לפי שעה כדי שתתקיימנה כולן, כדרך שאמרו החכמים הראשונים 'חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה'.⁸ אומנם במציאות שאין בית דין הגדול ולא נביא, איך נתיר עבירה לשמה למיגדר מילתא? על כך משיב הרב:

ומה שכתב כת"ר, דאין ביד ב"ד או נביא להתיר במגדר מילתא כ"א להוראת שעה, ולא להורות היתר בקביעות לעקור דבר מה"ת, ואיך יהי' מותר תדיר בשביל הצלת כלל ישראל. הלא הדבר מוסבר הוא משום דבדבר גדול כזה, הצלת כלל ישראל, שליחותיהו קא עבדינן, והרי אנו מקבלין גרים משום דשליחותיהו קעבדינן... ועכ"פ שמעינן מהא, דכל שאנו אומרים שעושין למגדר מילתא ושליחותיהו דב"ד, ואפילו דקמאי, בזמן שלא יש ב"ד סמוכין כלל, אין זה נקרא העברת ד"ת בקביעות, כ"א כל עובדא, שהיא גדולה, ויש בה למגדר מילתא, ולדידי יותר מכל מגדר מילתא שבעולם הצלת כלל ישראל, שליחותיהו קעבדינן, והויא הוראה מיוחדת לאותה שעה.

לשיטתו של מרן הרב קוק זצ"ל, בימינו אנו נדרשים לשיקול אם המצב מוגדר כעניין בעל חשיבות כלל ישראלית עד שאילו היה בית הדין הגדול עומד על מכונו היה בוודאות מתיר זאת למיגדר מילתא. אם כך הם פני הדברים, אזי במצב זה אנו משמשים שלוחים של בית הדין, אך כמובן כהוראת שעה בלבד ולצורך כלל ישראל יהא הדבר מותר.

8. דברי הרמב"ם ראויים לעיון ולבירור רב, אך אין כאן המקום להאריך.

ד. בין הדולה של ימינו לשפּרה ופועה של העולם העתיק

שיקול נוסף בהיבט הזוגי שנדרש לברר מתייחס להגדרת מקומו ותפקידו של בן הזוג בלידה. תפקיד התומכים בחדר לידה השתנה עם הזמן. בעולם העתיק את תפקיד תומכת הלידה מילאה המיילדת: כשפּרה ופועה - שהיו משפרות ופועות את הוולד ומלוות את היולדת. לכאורה 'המיילדות העבריות' המיתולוגיות שייכות אל עולם פחות מתוקן, ובהתעלות העולם ותיקונו, נכון שבן הזוג ימלא את תפקיד ה'פועה'. מציאות זו רווחת מאוד בקרב זוגות רבים, ואף בקרב הציבור הדתי המודע להלכות טהרה. לענ"ד קיים כאן חוסר הבנה בסיסי בהגדרת מערך היחסים האידיאלי בין איש לאשתו. קשר בריא אינו בהכרח סימביוזה מוחלטת בין בני הזוג. הקשר הבריא מכיל בתוכו את ההבנה כי קיים תיחום בין המרחב הנשי לזה הגברי, ובכך מאפשרת אינטראקציה רגשית בריאה בין בני הזוג. הריחוק במצבים שבהם האישה זקוקה להתכנס בתוך עצמה מאפשרים לטווח ארוך חיבור עמוק יותר בינה ובין בעלה. כך גם בבית הכנסת, בשעה שבה אמור האדם להיות נתון באחד משיאיו הרוחניים, קיימת מחיצה, ונפרד הוא מאשת בריתו, וכך גם ביום שבו האדם מתקדש ונישא מעל מסגרות החומר, יום שכולו אצילות - יום הכיפורים, עליו לפרוש מאשתו. ומדוע? והרי לכאורה אין לך חיבור קדוש יותר מזיווג של אדם בטהרה ביום זה?! ממוצא דברים נלמד על נחיצות התיחום בין בני זוג גם בשעות של שיא רוחני, מעין התיקון הגדול⁹ שעשו בשמחת בית השואבה, בשמחת המצווה הגדולה והכלל ישראלית. אף חוויית הלידה, שבה שכינה למרגלותיה של יולדת,¹⁰ שייכת לעולם הנשי האינטימי, ויש לתת לו את המרחק-המרחב המכבד, כדברי הפסוק בקהלת (ג, ה) 'עת לחבק ועת לרחק מחבק'. גם בהיבט הפסיכולוגי, מטפלים ומטופלים מדווחים כי גברים שנכחו **בכל** שלבי הלידה מתוך תפיסה עקרונית של יחד טוטלי, גרמו לעצמם נזק, ולעיתים כמעט בלתי הפיך, בקשר האינטימי לאחר הלידה.¹¹ יש רופאים שאף מיידעים את הבעל המבקש להיות נוכח בלידת אשתו בהשלכות שעשויות להשפיע על הקשר האינטימי ביניהם בעתיד.¹²

ה. הבדלים בין סוגי המגע

טענה נוספת מבקשת להבחין בין מגע שמגמתו תמיכה רגשית בבת הזוג לבין מגע של חיבה שעשוי להוביל לקשר אינטימי, ולא רק בשעת לידה. אף בעיתות משבר, כגון אבלות וכיו"ב, יש שפרסמו תשובות הלכתיות לכאורה המתירות מגע של 'תמיכה רגשית' בין בני זוג גם בשעה שאסורים, וכאן הבן שואל: וכי היכן מצינו בפוסקים ובהלכות

9. סוכה נא ע"ב.

10. ע"י תענית ב.

11. ע"י רש"י שבת קמ: ד"ה היכא דמפני גברייכו.

12. <https://m.ynet.co.il/articles/3144173>

הרחקות הבחנה זו?! הרי ברור לכל בר דעת שבדרך זו מפוררים גופי הלכה וגזרות חכמים, ואחריתה מי ישורנה.¹³

1. עמדת הרב דייכובסקי

אלו המבקשים להתיר מגע בזמן לידה מסתמכים על דברי הרה"ג שלמה דייכובסקי שליט"א, ולהלן נברר את דבריו. אני מצטט מדבריו במאמרו בקובץ תחומין:
מאותו טעם נראה לי שאם האישה הכורעת ללדת, דורשת בתוקף שבעלה יחזיק בידה בעת הלידה - בעיה בהלכות נדה - ונראה לעין שהיא זקוקה לכך, לצורך רגיעתה הנפשית, אזי יש מקום להתיר לו ולה. הדברים אמורים במקום שנראה בעליל, שלא מדובר בפינוק יתר, אלא בחרדה אמיתית ובחשש לשלומה... סיכומם של דברים: יהרג ובל יעבור מצאנו. יהרוג ואל יעבור לא מצאנו. יכול אדם להחמיר על עצמו, וחייב אדם למסור עצמו להריגה בעבירות החמורות. אבל אינו יכול להחמיר על זולתו ולהכניסו לחשש פקוח נפש, גם בעבירות אלו. לכן, חובה על אדם הרואה אשה ערומה הטובעת בנהר להצילה, למרות שהצלתה כרוכה במגע פיזי בכל גופה. אשתו של אדם אינה שונה, ואדרבא, הוא חייב בהצלתה ופדיונה. במקרה, **שלדעת הרופא, נמצאת היולדת במצב של היסטריה**, או שיש חשש לישוב דעתה בתהליך הלידה, ובעלה הוא היחיד שיכול לסייע לה, אזי חובתו שלא להחמיר על עצמו.¹⁴

הרב דייכובסקי מדגיש כי היתרו הוא להחזקת היד בלבד ולא מעבר לכך, וזאת בתנאי שהגדרת המצב היא חרדה וחשש לשלומה של היולדת ולא פינוק יתר, וכן שבעלה הוא היחיד שיכול לסייע לה. בהמשך אף מציין הרב דייכובסקי שראוי לעטות כפפה רפואית.¹⁵ ממילא ההסתמכות על דבריו מעבר למה שכתב משוללת כל בסיס. בכל דיון הלכתי הבא להתיר, בפרט בסוגיות רגישות, הדבר מצריך שיקול דעת, אך יחד עם זאת הכרחי שיהיה מקובל על פוסקי ההלכה המובהקים שבדור. לא ייתכן שכל רב יגדיר לעצמו במה לסתור ולהקל מה שאסרו וגדרו ראשונים. עומדים ומאירים לפנינו דבריו של צדיק וגאון שהיה בקיא במכמני התורה, הרב דוד מנחם מאניש זצ"ל, רבה של טרנופול, בעל שו"ת 'חבצלת השרון' (ח"ג סי' כה), שכתב ברוב ענוותנותו לשואל ממנו הלכה:

ונא מכבוד תורתו הרמה שישמע לעצתי שלא ייתן כב' תורתו הרמה ידו עם המתירים, כי אם חכמה אין בי, תודה להשי"ת זקנה יש בי, וכלל זה מסור בידי מאז ומקדם, שבכל דבר שאנכי רואה שיראי ה' אין דעתם נוחה בזה, אף אם היה אצלי ההלכה ברורה כשמלה אנוכי בורח מזה, כי אף אם יהיה אדם בקיא בכל התורה כולה, לא יוכל לכוון הלכה לאמיתה אם לא בסייעתא דשמיא, **וזה האות כשאין דעת יראי ה' נוחה מזה, מסתמא גם מן השמים לא יסכימו לזה, וסוד ה' ליראיו כתיב... ובוודאי כשיסכימו כל יראי ה' לזה גם משמים יסכימו לזה. ואם לאו יהיה**

13. עי שבת דף דף יג, ובעין איה, פסקה סא.

14. הרב שלמה דייכובסקי, 'הרגעת יולדת ומעוברת', תחומין כג (תשס"ג), עמ' 237-240.

15. וכך שמעתי גם ממו"ר הרה"ג יעקב אריאל שליט"א כי ניתן להתיר במצבים אלו מגע דרך כפפה.

לו זאת לאות נאמן כי גם בשמים לא ניחא להו מפני שעתיד לצמוח ח"ו מכשול ותקלה.

סיכום

א. מהרגע שבו אישה נאסרה על בעלה במהלך הלידה, הרי שכל מגע בין בני הזוג נאסר, ככל דיני ההרחקות החלים עליהם בימי נידתה, הן של חיבה הן לסיוע בעלמא.
ב. במצב שבו האישה נתונה בחרדה חריגה ושאינה שגרתית וזקוקה שיחזיקו את ידה כדי להרגיעה, וחלופה של אישה אחרת אינה מצויה או יעילה דיה, הדבר מותר, אך ראוי שבעלה יאחז בידה כשהוא עוטה כפפה או שייגע בה מעל גבי הבגד. ההיתר מוגבל להחזקת היד ולא מעבר לכך.¹⁶
ג. ככלל במצבים חריגים שבהם קיים צורך רגשי של קרבה שסותר את הלכות הרחקות, הדבר מסור לפוסקי הלכה מובהקים, ולרוב כהוראה פרטית, ובסמכותם לקבוע את מה לקרב ומה לרחק.
ד. האמור לעיל נכתב לאור פרסומן של הדרכות הלכתיות שאינן עולות בקנה אחד עם הפסיקה המקובלת, ולרוב גם מחוסר הבנת התהליכים הנפשיים. מענה פיזי מיידי למצוקה רגשית או פסיכופיזית לרוב יוצר אלחוש של הכאב והחסר, אך לא בהכרח ייתן את המענה הנדרש. דווקא החזקת¹⁷ הסיטואציה מתוך נוכחות עמוקה עשויה להיות אפקטיבית יותר לטווח ארוך.

16. בשו"ת מנחת יצחק, ח"ה סי' כז, החמיר בכך והגביל את ההיתר רק למקום סכנה, וכהגדרתו 'חשש טירוף הדעת של החולה, נחשב לסכנה'.

17. כוונתי להחזקה במשמעותה הפסיכולוגית - holding, ע"פ האסכולה של ד' וינקוט, כי החזקה אין משמעה היענות מוחלטת לצרכים של הילד או של בן הזוג אלא היענות מותאמת לצרכיו של הנזקק להם.